18.4.2024

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Eduskunta

Asia: K 3/2024 vp Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024

Vanhusasiavaltuutetun lausunto

Vanhusasiavaltuutetun lakisääteinen tehtävä on seurata ja arvioida lainsäädäntöä ja päätöksentekoa ikääntyneiden aseman ja oikeuksien näkökulmasta.

Ensimmäisessä vanhusasiavaltuutetun eduskuntakertomuksessa on keskitytty elämänalueisiin, joissa on erityisiä puutteita ikääntyneiden oikeuksien toteutumisen ja ikääntyneiden aseman osalta. Kertomuksessa on esitetty eduskunnalle toimenpiteitä, joiden avulla ikääntyvien ja erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ikääntyneiden tilannetta voisi parantaa. *Tässä lausunnossa nostetaan eduskuntakertomuksesta esiin digitalisaatio, sosiaali- ja terveyspalvelut, toimeentulo ja sosiaaliturva, terveyden edistäminen sekä rakenteellisen ikäsyrjinnän vähentäminen.*

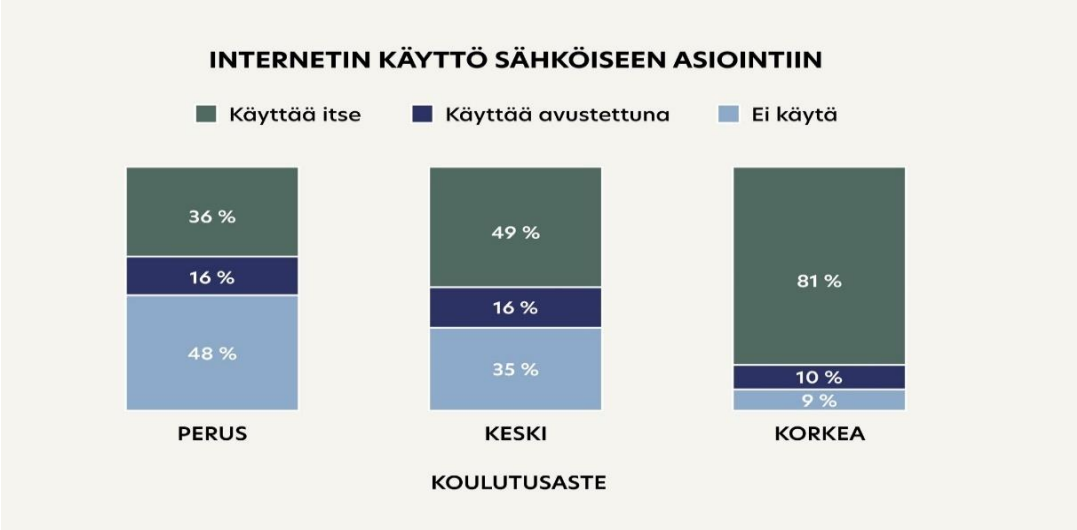
Eduskuntakertomuksesta on luettavissa myös oikeusturvaan, pankkipalveluihin ja muuhun asiointiin, liikenteeseen, asuinympäristöihin sekä vaikuttamiseen liittyvä tilannekuva ja ongelmakohtiin liittyvät ehdotukset eduskunnalle.

Iäkkäiden määrä ja osuus väestöstä on suurempi kuin koskaan, joten heidän asemansa ja oikeuksiensa toteutumiselta on aikaisempaa suurempaa painoarvoa koko yhteiskunnan toiminnan kannalta. Pitkäikäisyyden yleistyminen ja terveiden elinvuosien lisääntyminen ovat seurausta yleisestä hyvinvoinnin kasvusta ja sen jakautumisesta kohtuullisen tasaisesti eri väestöryhmien kesken. Tämän taustalla on poliittinen päätöksenteko, joka on toteuttanut perustuslaissa säädettyä yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden periaatetta. Eriarvoisuutta on tästä huolimatta paljon vanhimpien sukupolvien ja nuorempien sukupolvien välillä sekä iäkkäiden kesken.

Vanhusasiavaltuutettu, PL 24 Valtioneuvosto
puhelin: 029 566 6900
Sähköposti: vanhusasia@oikeus.fi
www.vanhusasia.fi

1. Valtakunnallisia toimia tarvitaan, jotta kaikilla Ikääntyneillä on mahdollisuus oppia perusdigitaitoja ja ylläpitää niitä sekä asioida ilman digitaalisia välineitä

Kyky käyttää sähköisiä palveluita on uusi kansalaistaito, jota iäkkäiden on ollut selvästi muita vaikeampi hankkia itselleen. Kaikkein vaikeinta se on ollut matalimmin koulutetuille iäkkäille kuten tiedot alla olevassa kuviossa osoittavat.

Kuvio 1. Yli 70-vuotiaiden internetin käyttö sähköiseen asiointiin koulutusryhmittäin (THL)

Suuri osa ikääntyneistä haluaisi oppia ja ylläpitää digitaitoja, mutta pääosin vapaaehtoisin voimin tai kirjastojen työntekijöiden antamana digiopastus ei tavoita kaikkia eikä aina tarjoa sellaista opastusta, joita iäkäs oppija tarvitsisi. Tutkimusta iäkkäiden digitaitojen oppimisesta on Suomessa kenties eniten maailmassa. Tutkimustiedon soveltaminen perusdigitaitojen opastukseen, kuntien sivistystoimen osaaminen sekä järjestöjen vertaisohjaajien suuri määrä voisivat yhdessä nostaa iäkkäiden digiosaamisen muiden Pohjoismaiden tasolle ilman suuria taloudellisia lisätarpeita.

Samaan aikaan on valtakunnallisin toimin varmistettava yhdenvertaiset asioinnin mahdollisuudet kasvokkain, puhelimitse tai kirjepostina. Tämä on olennaista myös kriisiaikoihin varautumisen kannalta.

Digitalisaatiota on viety Suomessa rivakasti eteenpäin ja Orpon hallituksen tavoite on tehdä viranomaisasiointi ensisijaisesti digitaalisesti tapahtuvaksi. Yksityiset yritykset mukaan lukien välttämättömyyspalvelut kuten pankit ja

vakuutuslaitokset suosivat sähköisiä asiointitapoja ja käteisen käyttömahdollisuudet heikkenevät nopeasti. **Turvaamalla ikääntyneiden mahdollisuudet *perusdigitaitojen* oppimiseen ja sen myötä turvalliseen asiointiin, parantavat heidän asemaansa yhteiskunnassa sekä lisäävät mahdollisuuksia toimia itsenäisesti ja hoitaa omat asiansa.**

Digitaalisen yhdenvertaisuuden parantamiseksi vanhusasiavaltuutettu esittää seuraavia ratkaisuehdotuksia:

a) Digituen tarpeessa olevien ikääntyneiden aseman parantamiseksi säädetään kuntien velvollisuudesta koordinoida digitukea alueellaan. Näin voidaan varmistaa, että tarjolla on riittävästi tukea digitaalisten laitteiden ja palveluiden käyttöön kaikissa kunnissa ja että tieto tuen saatavuudesta saavuttaa paremmin ikääntyneet kuntalaiset.
b) Suunnataan valtakunnallisesti ja kunnissa resursseja ja kohdennettuja toimia siihen, että matalimmin koulutetut, haja-asutusalueilla asuvat ja kaikkein ikääntyneimmät saavat mahdollisuuden digitaalisten laitteiden ja verkkoympäristössä toimimisen oppimiseen ja siten sähköisten palveluiden käyttöön. Kansalais- ja työväenopistoissa on aikuispedagogiikan osaamista ja järjestöillä on pitkä kokemus vertaisten antamasta digiopastuksesta. Näiden yhteistyötä ja toimintaa lisäämällä voitaisiin lisätä ikääntyneiden osallisuutta digitalisoituneessa yhteiskunnassa.
c) Julkisten palveluiden yhteisiä asiointipisteitä avattaessa kuullaan paikallisten iäkkäiden asukkaiden tarpeita ja pyritään sovittamaan kasvokkaisten palveluiden saatavuus niihin.
d) Sähköisen puolesta asioinnin osalta selvitetään mahdollisuutta lainsäädännöllisesti selkeyttää ja yhtenäistää sekä valtuutuksen antamista että käyttämistä. Sähköisen tuetun asioinnin tilanteita, laajuutta ja tuettuun asiointiin liittyviä ongelmia selvitetään. Näin saataisiin kokonaiskuva siitä, miten lainsäädännöllisin tai muilla keinoin voidaan näissä tilanteissa lisätä avun tarvitsijan turvallisuutta ja selkeyttää auttajan roolia.

2. Ikääntyneiden pääsy riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin on varmistettava

Eduskuntakertomuksessa on keskitytty ikääntyneiden mahdollisuuksiin saada tarvitsemiaan välttämättömiä sosiaali- ja terveyspalveluja. Palvelujen saatavuudessa on paljon ongelmia, jotka viivästyttävät tai

estävät hoitoon, sosiaalipalveluihin tai kuntoutukseen pääsyn. Tästä syystä eduskuntakertomuksessa ei juurikaan kuvata sosiaali- ja terveyspalvelujen laatua, johon liittyen vanhusasiavaltuutettu sekä valvontaviranomaiset saavat myös paljon yhteydenottoja.

Hoivan laatuun liittyvä keskeinen huomio liittyy henkilöstömitoitukseen. Henkilöstömitoituksesta säädettiin, kun ympärivuorokautisessa hoidossa oli ollut useita vakavia hoidon laiminlyöntejä. Hoivan piirissä asuvat ikääntyneet ovat täysin muiden avun varassa ja he ovat aikaisempaa huonokuntoisempia. Henkilöstön määrän vähentäminen lisää riskiä sille, että heidän tarpeensa hygieniaan, ravitsemukseen ja toimintakykyä ylläpitävään hoitoon heikkenee.

Kotihoidon ja sen tukipalveluiden, lyhytaikaisen ympärivuorokautisen hoidon sekä pitkäaikaisen ympärivuorokautisen hoidon ja päivätoiminnan saatavuus on laskenut useamman vuoden ajan koko maassa. Yhä harvempi ikääntynyt saa kotihoitoa, päivätoimintaa tai ympärivuorokautista hoitoa, vaikka ikääntyneiden tarve näille palveluille ei ole vähentynyt.

Kuvio 2. Säännöllisen kotihoidon piirissä olevat yli 75- ja yli 85-vuotiaat vuosina 2020, 2021 ja 2022 (THL)

Ikääntyneistä kotihoidon palveluissa on nyt THL:n tietojen mukaan lähes pelkästään niitä, jotka tarvitsevat apua kotonaan useita kertoja vuorokaudessa. Vähemmän kotihoidonkäyntejä tarvitsevat jäävät niitä ilman, vaikka apu olisi heille välttämätöntä.

Odotusajat ympärivuorokautiseen hoitoon ovat pitkät ja usein ylittävät lakisääteisen maksimiajan. Päivätoimintaa ei ole läheskään aina saatavilla tukemaan tosiasiallisesti omaishoitoperheitä tai yksinasuvia muistisairaita. Ympärivuorokautiset kriisipaikat eivät riitä vastaamaan ikääntyvien yllättäen muuttuviin tilanteisiin. Ikääntyville suunnattua gerontologista sosiaalityötä ei juurikaan ole hyvinvointialueilla ja tämän vuoksi ei pystytä vastaamaan monien ikääntyneiden tilanteisiin, joissa heillä on samanaikaisesti useita vaikeita ongelmia.

Pula ikääntyvien palveluista kuormittaa koko sote-järjestelmää ja aiheuttaa tehottomuutta, kun ikääntyneet etsivät toistuvasti apua tilanteeseensa muista sote-palveluista. Monella ikääntyneillä on huomattavia vaikeuksia päästä myös terveydenhuollon peruspalveluihin. Iäkkäillä on usein vakavia pitkäaikaissairauksia ja pitkä odotusaika perusterveydenhuollon vastaanotolle lisää heidän tarvettaan päivystyspalveluille myös ilta- ja yöaikaan. Iäkkäiden oikeus välttämättömään huolenpitoon ja tarpeenmukaisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin jää monen kohdalla toteutumatta.

Kuntoutuspalveluiden heikko saatavuus ja laeissa asetetut ikärajat estävät ikääntyneiden kuntotumista takaisin itsenäisesti toimiviksi. Riittämättömän sosiaalityön ja liian niukkojen ikääntyvien palveluiden vuoksi ikääntyneitä jää ilman välttämätöntä apua, ja se puolestaan lisää poliisin, palo- ja pelastuslaitoksen, ensihoidon ja päivystysten työmäärää.

Riittävien sosiaali- ja terveyspalveluiden varmistamiseksi vanhusasiavaltuutettu esittää seuraavia ratkaisuehdotuksia:

a) Kotihoidon resursseja on lisättävä ja etsittävä ratkaisua alan työvoimapulaan yli hallituskauden menevän ohjelman avulla.
b) Ympärivuorokautisen hoidon paikkamäärää on lisättävä pitkäaikaisessa ja lyhytaikaisessa hoidossa. Jokaisella hyvinvointialueella tulee olla kriisipaikkoja ikääntyneille.
c) Vanhussosiaalityön eli gerontologisen sosiaalityön saatavuutta on parannettava ja lain tulkintaohjetta erityisen tuen tarpeessa olevien osalta on tarkennettava koskemaan myös iäkkäitä.
d) Tulevien säädösmuutosten yhteydessä ikääntyneiden päivätoiminta tulee saattaa hyvinvointialueiden lakisääteiseksi tehtäväksi.

e) Lääkinnällisen kuntoutuksen ja psykoterapian yläikärajoista on luovuttava, jotta ikääntyneet saavat kuntoutumiseensa ja toimintakyvyn palautumiseen riittävän tuen.
f) Korkeaa ikää ei käytetä perusteena evätä tarpeellista vammaispalvelua.
g) Hyvinvointialueilla aloittaneiden sosiaalisasia- ja potilasasiavastaavien toiminnasta tehdään valtakunnallista seurantaa, jotta nähdään miten ne voivat työllään tukea tavanomaista vaikeimmissa tilanteissa olevien ikääntyneiden oikeusturvan toteutumista sosiaali- ja terveyspalveluissa.
h) Eduskunta budjettikäsittelyssään varaa riittävät resurssit siihen, että viranomaiset voivat käsitellä asioita ja toimeenpanna päätöksiä ilman aiheetonta viivytystä ja lakisääteisten määräaikojen puitteissa. Ikääntyneiden oikeusturvaongelmien taustalla ovat liian niukat resurssit sekä riittämättömät ympärivuorokautisen palveluasumisen asiakaspaikkojen määrät.

3. Palveluiden piirissä asuvien ikääntyneiden itsemääräämisoikeutta vahvistava lainsäädäntö tarvitaan viipymättä

Itsemääräämiseen liittyvää lainsäädäntöä on valmisteltu useiden hallitusten aikana, mutta se ei ole valmistunut. Asia koskettaa kaikkia ympärivuorokautisten palveluiden piirissä asuvia, joista valtaosalla on pitkälle edennyt muistisairaus tai muusta syystä heikentyneet kognitiiviset kyvyt.

Seurantatietojen mukaan erilaisten rajoittamiskeinojen käyttö mukaan lukien liikkumisen voimakas rajoittaminen ovat yleisesti käytössä ilman, että on lainsäädäntöä, joka säätelee rajoitteiden käytöstä. Mielenterveyspalveluissa vastaava lainsäädäntö on ollut kauan ja olisi vaikea kuvitella, että siellä toimittaisiin ilman lainsäädäntöä kuten nyt tapahtuu ympärivuorokautisessa ikääntyneiden hoivassa.

Ikääntyneiden itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi vanhusasiavaltuutettu esittää, että:

a) Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden itsemääräämisoikeutta turvaava lainsäädännön laatimista tulee jatkaa viipymättä. Ikääntyneiden palveluista itsemääräämisoikeutta

turvaavaa lainsäädäntö puuttuu tällä hetkellä kokonaan, ja se tulisi laatia tämän hallituskauden aikana. Lainsäädännön lähtökohdan on oltava toimissa, joilla rajoitustoimien käyttöä ehkäistään ennakoivin toimin.

b) Rajoittamistoimien täytyy tulla sen henkilön hyvinvoinnin hyödyksi, kenen toimintaa rajoitetaan. Ikääntyneiden perusoikeuksien toteutumisen kannalta rajoitustoimia ei voi hyväksyä, jos perusteena on vain esimerkiksi työn tekemisen helpottaminen.

4. Toimeentulovaikeuksien vähentäminen

Iäkkäiden kohdalla pienituloisuus ja siihen kietoutuvat muut ongelmat haittaavat monen mahdollisuuksia tulla toimeen tuloillaan ja huolehtia omasta terveydestään. Toimintakyvyn ongelmat, sairaudet ja näistä seuraavat sairauskulut kuormittavat monen pienituloisen taloutta niin paljon, että ruuasta tingitään ja sairauksien hoidosta saatetaan tulojen pienuuden vuoksi luopua kokonaan.

Pienituloisuutta on eniten yli 80-vuotiailla, yksinasuvilla ja naisilla (Taulukko 1). Monet ikääntyneet eivät osaa tai pysty hakemaan tai jättävät muusta syystä hakematta sosiaalietuuksia, vaikka tarve ja oikeus niille olisi ilmeinen.

	1995	2005	2010	2015	2020
Eläkeläiset %	9	19	18	13	13
Yksin asuva / ikä %					
65-74-v.	20	32	29	23	26
75-84-v.	26	44	42	29	27
Yli 84-v.	29	46	44	36	35
Vähintään kaksi / ikä %					
65-74-v.	2	6	4	2	2
75-84-v.	3	12	9	4	3
Yli 84-v.	5	11	10	7	6

Taulukko 1. Eläkeikäisten pienituloisuusasteet (köyhyysriskit) iän ja perhekoon mukaan 1995-2020, pienituloisuusrajana 60% mediaanituloista (Eläketurvakeskus)

Vanhusasiavaltuutettu esittää seuraavia ratkaisuehdotuksia ikääntyneiden välttämättömän toimeentulon varmistamiseksi:

a) Pienimpien eläkkeiden ostovoimaa pitää parantaa, jotta niiden varassa elävien ikääntyneiden perusoikeus välttämättömään toimeentuloon turvataan.
b) Iäkkäät eivät usein tunne oikeuttaan sosiaaliturvaan tai sen hakeminen on heille hyvin vaikeaa tai jopa mahdotonta. Kelan ja THL:n ehdottama sosiaaliturvaan liittyvä etuisuusehdotus tulisi ottaa käyttöön, sillä se helpottaisi pienituloisimpien ikääntyneiden oikeutta välttämättömään toimeentuloon ja samalla sosiaalityön niukat resurssit kohdentuisivat paremmin asiakkaiden elämäntilanteen kohentamiseen.
c) Sosiaali- ja terveydenhuollon maksujen huojentamisen mahdollisuudesta tai niiden perimättä jättämisestä olisi velvoitettava hyvinvointialueita tiedottamaan asiakkaita ja potilaita.

5. Muistisairauksien riskien ja muistisairauteen sairastuvien määrän pienentämiseksi tarvitaan kaiken kuntoisille iäkkäille suunnattua liikuntaa ja aivojumppaa, kohtaamispaikkoja, mahdollisuus terveelliseen ruokaan ja verenpaineen ja verensokeritasapainon hallintaa (THL: Finger malli)

Jollei Suomessa tehdä mitään nykyistä enempää ikääntyneiden aivoterveyden edistämiseksi, muistisairautta sairastavien määrä kaksinkertaistuu tai jopa kolminkertaistuu vuoteen 2050 mennessä. Muistisairaudet aiheuttavat valtaosan ikääntyvien palvelujen ja erityisesti ympärivuorokautisen hoidon tarpeesta. Suomessa tulee olemaan erittäin vaikeaa laajentaa sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää vastaamaan näin suureen tarpeen kasvuun. Valtaosa muistisairauteen sairastuneista on iäkkäitä ja korkea ikä on yksittäisistä riskitekijöistä suurin. Muihin riskitekijöihin voidaan tutkimusten perusteella vaikuttaa merkittävästi (FINGER-tutkimus, THL).

- Vanhusasiavaltuutettu esittää, että muistisairauksien riskien vähentämiseen suunnataan voimavaroja valtakunnallisissa kehittämisohjelmissa ja turvataan ikääntyvien aivoterveyttä edistävien järjestöjen toimintaedellytykset.

6. Rakenteellisen ja kulttuurisen ikäsyrjinnän vähentämiseksi tarvitaan lainvalmisteluun ja päätöksentekoon ikävaikutusten arviointia sekä viranomaisten tekemää tai tilaamaa tiedonkeruuta ilman yläikärajoja

Joka toisella henkilöllä maailmassa on ageistisia ja syrjiviä näkemyksiä vanhempia ihmisiä kohtaan heidän korkean ikänsä vuoksi (WHO 2021). Ne heijastuvat yhteiskunnan toimintaan ja voivat aiheuttaa rakenteellista syrjintää, jossa lähtökohtaisesti iäkkäät asetetaan nuorempia huonompaan asemaan. Ikäsyrjinnän vähentämistä vaikeuttaa se, että emme tunnista ja tiedosta sitä. Suomessa korkeaan ikään perustuvan syrjinnän kokemukset ovat iäkkäillä yleisiä, ja syrjiviä asenteita ovat havainnut myös moni nuoremmista. Huolestuttavaa on se, että moni arvioi poliittisten päättäjien toimivan iäkkäitä syrjivillä tavoilla. (EETU ry 2022, Vanhustyön keskusliitto 2022).

Rakenteellista ikäsyrjintää on esimerkiksi se, että ikääntyneet henkilöt rajataan päätöksenteon valmistelussa tai tiedonkeruissa selvittämisen ulkopuolelle. Aikuisia koskevasta tutkimus- ja tilastotiedonkeruista jätetään usein kaikkein vanhimmat ikäryhmät usein pois. Ikäsyrjinnän kokemus on näkynyt monissa yhteydenotoissa vanhusasiavaltuutettuun. Samoin vanhusasiavaltuutetun vuosina 2022–2023 arvioimien lakiuudistusten, periaatepäätösten ja erilaisten valtakunnallisten ohjeiden valmistelusta ovat iäkkäiden ja erityisesti kaikkein iäkkäimpien tilannetta koskevat tiedot jääneet toisinaan kokonaan tai lähes kokonaan pois. Sen seurauksena on vaikeaa tai mahdotonta arvioida esitysten vaikutuksia heihin.

Vanhusasiavaltuutetun ratkaisuehdotukset ovat, että:

a) Ikäsyrjinnän vähentämiseksi päätöksenteossa säädetään velvoite tai vähintään laaditaan ohjeistus ikävaikutusten arvioinnin toteuttamisesta lainvalmisteluussa ja päätöksenteossa. Päätöksentekoon ja säädösvalmisteluun tarvitaan nykyistä enemmän ja monipuolisemmin tietoa iäkkäistä ja heidän asemastaan ja oikeuksiensa toteutumisesta erityisesti kaikkein iäkkäimpien osalta. Huomiota on kiinnitettävä erityisesti tavanomaista selvästi vaikeammassa asemassa olevien ikääntyneiden ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Toimeenpanon tueksi tarvitaan koulutusta ja säädösvalmistelijoille arviointia tukevaa materiaalia.
b) Väestökyselyissä ja tilastoissa kerätään jatkossa tietoa myös kaikkein iäkkäimpiä henkilöitä koskien. Yläikärajojen käyttö

kyselyissä ja tilastoissa on jättänyt tiedot vaillinaisiksi ikääntyneiden ihmisten osalta ja vääristänyt kokonaiskuvaa esimerkiksi digitalisoitumisen etenemisestä. Kun yläikärajat poistetaan viranomaisten tiedonkeruista, iäkkäiden näkemykset ja kokemukset pääsevät esiin mediassa, säädösvalmistelussa ja päätöksenteossa yhdenvertaisesti muiden aikuisten kanssa.

7. Vaikuttaminen

Tällä hetkellä ei ole mitään neuvottelukuntaa tai vastaavaa valtakunnallista elintä, joka tuottaisi päätöksentekoon suoraan iäkkäiden näkemyksiä. Kaikkein iäkkäimmät kansalaiset ovat väestöosuuteensa nähden aliedustettuja valtakunnallisessa päätöksenteossa.

Lakisääteisillä kuntien ja hyvinvointialueiden vanhusneuvostoilla on oltava tosiasiallinen mahdollisuus toimia ja vaikuttaa päätöksentekoon riittävän aikaisessa vaiheessa. Kuntien ja hyvinvointialueiden vanhusneuvostoille tehdyt kyselyt osoittavat, että niiden vaikutusmahdollisuudet vaihtelevat suuresti kuntien välillä ja yleinen ongelma on se, että ne pääsevät mukaan päätöksentekoon liian myöhäisessä vaiheessa (Ihmisoikeuskeskus 2021, Ikäinstituutti ym. 2024).

- Vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi vanhusasiavaltuutettu ehdottaa, että kunnissa ja hyvinvointialueilla ryhdytään valmistelemaan vanhusneuvoston osallistumismahdollisuutta niihin toimielimiin, joissa käsitellään ikääntyneiden kannalta keskeisiä asioita. Vanhusneuvostoja koskevaa lainsäädäntöä on syytä tarkistaa ja tarkentaa siten, että vanhusneuvostoissa on oltava iäkkäitä jäseniä.

Ilman ikääntyneiden ihmisten lukuisia toimia ja vastuunottoa ei yhteiskuntamme toimisi niin hyvin kuin se nyt toimii. Valtaosa heistä tulee toimeen tuloillaan eikä käytä esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluita säännöllisesti vaan pikemminkin toimii kulttuurin ja liikunnan parissa kaiken ikäisten iloksi ja hyödyksi tai on näiden palveluiden käyttäjä. Iäkkäiden keskinäinen apu on erittäin yleistä. Vanheneminen ja vanhuus tuovat kuitenkin usein erilaisia avun ja tuen tarpeita, mutta vain pieni joukko ikääntyneistä on muiden avusta riippuvaisia. Pyrkimys ihmisarvoisen elämän perusedellytysten turvaamiseen kaikille heille eduskuntatyössä tehtävien päätösten kautta

valtiontalouden hyvinä ja huonoina aikoina osoittaa yhteiskuntamme vahvaa sitoutumista oikeudenmukaisuuteen ja yhdenvertaisuuteen.

Helsingissä, 18.4.2024

Päivi Topo, vanhusasiavaltuutettu

Vanhusasiavaltuutettu, PL 24 Valtioneuvosto
puhelin: 029 566 6900
Sähköposti: vanhusasia@oikeus.fi
www.vanhusasia.fi